

PODROČJE: DOSTOPNA SPLETNA PREDAVANJA

Obrazložitev prilagoditev pri izvajanju predavanj in vaj

Pravilniki in praksa univerz oziroma njihovih članic zajemajo različne možnosti prilagoditev pri izvajanju predavanj in vaj. Podrobneje so opisane in obrazložene prilagoditve, ki so eksplicitno navedene v pravilnikih, ki se nanašajo na študente s posebnimi potrebami. Ni pa to dokončen seznam, saj vsi pravilniki vključujejo možnost, da študent navede tudi druge prilagoditve, ki bi jih pri študiju potreboval.

Uporaba posebnih pripomočkov

Prilagoditev omogoča, da lahko študenti s posebnimi potrebami uporabljajo različne pripomočke.

To so lahko enostavni pripomočki kot so prilagojena pisala, barvne folije, povečevalna stekla in podobno.

Med naprednejše tehnične pripomočke pa poleg tablic in računalnikov spadajo:

- prilagojene miške in tipkovnice,
- različne elektronske lupe in računalniški programi za povečavo zaslonske slike,
- bralniki zaslona, brajeve vrstice in brajeve beležnice,
- naprave za ojačanje zvoka, kot so FM sistemi in streamerji zvoka
- različni računalniški programi za pomoč pri branju, pisanju in osredotočanju.

Prisotnost pomočnika

Pravica do tolmača za slovenski znakovni jezik in pravica do osebne asistencije sta zakonsko opredeljeni.

- **Tolmač slovenskega znakovnega jezika**

V kolikor je študent po odločbi centra za socialno delo upravičen do tolmača za znakovni jezik in je v prošnji to navedel kot eno od prilagoditev, je fakulteta po Zakonu o uporabi slovenskega znakovnega jezika dolžna plačati delo tolmača v vseh zadevah povezanih s študijem, kar med drugim zajema spremljanje predavanj in vaj, komunikacijo z zaposlenimi na fakulteti in opravljanje študijske prakse.

- **Osebni asistent**

Pravico do osebnega asistenta študent prav tako pridobi z odločbo centra za socialno delo, kjer na podlagi ocene strokovne komisije določijo ali je študent upravičen do osebne asistence in če da, do koliko ur tedensko. Asistenco si nato študent uredi pri izbranem izvajalcu osebne asistence.

Fakulteta torej študentu omogoči, da je osebni asistent prisoten v študijskem procesu, nima pa nobenih stroškov povezanih z zagotavljanjem osebne asistence.

Če pa študent ni dobil pravice do osebnega asistenta po Zakonu o osebni asistenci, pa bi občasno in v manjšem obsegu potreboval pomoč, je treba iskati druge možnosti, predvsem v obliki pomoči študentov tutorjev ali prostovoljnega dela.

- **Bralec**

V kolikor študent gradiva ne more prebrati na računalniku s pomočjo bralnika zaslona, je priporočljivo, da mu to prebere druga oseba. Tovrstno pomoč lahko študent koristi na predavanjih in vajah, kakor tudi pri samostojnem delu, ki se navezuje na študij.

- **Zapisovalec**

Študentu, ki si sam ne more ali zelo težko dela zapiske, zapisovalec pomaga pri zapisovanju snovi.

Ker pa pomoč v obliki zapisovalca ali bralca v Sloveniji ni financirala, kot je to v nekaterih drugih evropskih državah, se le-ta redko zagotavlja.

Nekateri študenti s posebnimi potrebami se s svojimi študijskimi kolegi dogovorijo, da lahko kopirajo ali skenirajo njihove zapiske, vendar je tukaj študent s posebnimi potrebami odvisen predvsem od dobre volje in razumevanja sošolcev.

Na nekaterih fakultetah se pomoč pri zapiskih zagotavlja tako, da študenti s posebnimi potrebami prejmejo zapiske preko študentov tutorjev.

Ponekod so se študenti istega letnika oziroma iste skupine dogovorili, da na vsakem predavanju trije ali štirje študenti pišejo zapiske, ki jih nato objavijo na dogovorjenem spletnem mestu in so dostopni vsem študentom. Pri tem delu se izmenjujejo.

Vnaprejšnje prejemanje študijskega gradiva

Nekateri študenti lahko imajo težave pri spremljanju gradiva, ki se uporablja na predavanjih ali vajah, pa naj si bo to v obliki projekcije ali v obliki deljenega zaslona na daljavo.

Vzroki so lahko različni:

- Slepí in slabovidni študenti si bodo gradivo pogledali v naprej, še posebej, če vsebuje veliko grafičnih in slikovnih elementov, da si preberejo nadomestno besedilo ali pa slike pogledajo s pomočjo povečave, saj bodo tako ob razlagi zadevo boljše razumeli.
- Gluhi in naglušni si bodo gradivo prebrali vnaprej, da se seznanijo z morebitnimi novimi izrazi. Gluhi, ki uporabljajo znakovni jezik se bodo morali s tolmačem pogovoriti o morebitnih kretnjah za strokovne izraze, ki jih v znakovnem jeziku še ni.

- Tudi študenti, ki imajo težave z zbranostjo, osredotočenostjo ali z branjem, si radi gradivo preberejo vnaprej, saj tako lažje sledijo predavanju.

Nenazadnje, si veliko študentov gradivo, tudi če je oblikovano po načelih dostopnih elektronskih gradiv, še nekoliko prilagodi, da je delo z gradivi lažje. Običajno si spremenijo tip ali velikost pisave, razmike med vrsticami, barvo pisave in ozadja in podobno.

V kolikor pa je gradivo v nedostopni elektronski obliki in ga je potrebno predhodno pretvoriti v dostopno obliko, pa to pomeni precej dodatnega dela, ki lahko traja od nekaj ur do nekaj dni, odvisno od obsežnosti gradiva.

Prilagoditev študijske literature

Najosnovnejša prilagoditev, ki omogoča uporabo študijskih gradiv najširšemu krogu študentov, je elektronska oblika. Vedeti pa moramo, da **ni vsako elektronsko gradivo dostopno**, kar pomeni, da ni nujno, da ga bodo lahko prebrali študenti s posebnimi potrebami, še posebej, če delajo s pomočjo bralnikov in povečevalnikov zaslona.

Pri elektronskem gradivu je torej pomembno, da je le-to pripravljeno po načelih dostopnih gradiv. Smernice za pripravo gradiv v Office programih najdete na [Prilagoditve študijskih gradiv – DŠIS \(dsis-drustvo.si\)](http://dsis-drustvo.si). Prav tako je pomembno, da so študentom na voljo izvorni Office dokumenti, saj si tako lahko dodatno prilagodijo gradivo, medtem ko za pdf dokumente to ni možno.

Druge prilagoditve študijskih gradiv so:

- **Povečan tisk**, kar pomeni, da je velikost pisave vsaj 18 pt ali večja, gradivo pa je kljub temu natisnjeno na A4 papir.
- **Zvočno gradivo**, kot so določene knjige, lahko študenti poiščejo v Knjižnici slepih in slabovidnih Minke Skaberne. V kolikor dotične knjige v knjižnici ni, jo študent sicer lahko naroči, vendar so čakalne

vrste dolge prav tako pa je število del, ki jih letno prilagodijo, omejeno.

- **Brajev tisk** – besedilo, ki je natisnjeno v brajevi pisavi
- **Slovenski znakovni jezik** – video posnetek s tolmačem znakovnega jezika

Tukaj moramo omeniti še prilagoditev **zvočnih ali video posnetkov** za gluhe in naglušne. V kolikor je to mogoče, video posnetek opremimo s **sprotnimi podnapisi**. Če pa to ni izvedljivo pa video ali zvočnemu posnetku priložimo **prepis** oziroma **transkript** vsega povedanega.

Snemanje predavanj in vaj

Običajno študenti, v dogovorom z nosilcem predmeta, na predavanjih ali vajah snemajo z diktafonom, torej imajo le zvočni posnetek. To prilagoditev koristijo predvsem študenti, ki si sami na predavanju ne uspejo delati zapiskov ali pri tem niso dovolj hitri ali natančni. Ob poslušanju in ustavljanju zvočnega posnetka lahko dopolnijo ali v celoti pripravijo zapiske.

Če gre za gluhe ali naglušne študente, jim zvočni posnetek pretipka druga oseba, ki delo opravi prostovoljno.

Je pa to časovno zelo zamudno in naporno.

Z uveljavitvijo študija na daljavo, pa je možno tudi snemanje predavanja, skupaj s predstavitvijo v obliki video posnetka.

Takšen posnetek iz že zgoraj omenjenih razlogov koristi študentom s posebnimi potrebami, saj lahko dele, ki jih niso povsem razumeli ponovno pogledajo in si ob ustavljanju posnetka uredijo kakovostne zapiske.

Video posnetek predavanj pa lahko koristi tudi ostalim študentom, ki zaradi različnih vzrokov nismo mogli slediti predavanju v živo:

- slaba internetna povezava zaradi katere se prekinja zvok in slika,

- nezmožnost spremljanja predavanja v živo, saj si mora študent računalnik deliti z drugimi družinskimi člani,
- v času predavanja nima miru, saj so v prostoru še drugi ljudje, zato se težje zbere in osredotoči.

Delno opravljanje obveznosti od doma in zmanjšana prisotnost

• Možnost opravljanja določenih obveznosti od doma

V kolikor je to izvedljivo, se študentom s posebnimi potrebami omogoči opravljanje nekaterih obveznosti od doma oz. na daljavo.

To velja v primerih, ko:

- prostor, kjer se odvijajo vaje ni dostopen in izvajanje vaj ni možno prestaviti v dostopno lokacijo,
- ko bi prisotnost študenta lahko poslabšala njegovo zdravstveno stanje (npr. alergeni dejavniki, prisotnost sprožilcev epileptičnih napadov, anksioznost študenta)

• Zmanjšana prisotnost

Zmanjšana prisotnost pomeni, da se študentom s posebnimi potrebami za **določen odstotek zniža obvezna prisotnost.**

Če zaradi različnih vzrokov študent ne more biti prisoten na vseh obveznostih, je primoran zamujeno nadoknaditi sam. Za pomoč se lahko obrne na profesorja v času govorilnih ur ali na študente tutorje.

Težave se lahko pojavijo pri opravljanju vaj, saj s tem študent pridobiva ne le določeno znanje pač pa tudi določene potrebne veščine.

V tem primeru ločimo med:

- vajami, ki potekajo na fakulteti
- vajami, ki potekajo izven nje v obliki prakse.

Vaje na fakulteti lahko razdelimo na:

- vaje, kjer študenti bolj praktično predelajo snov, ki so jo obravnavali na predavanjih, a pri tem ne potrebujejo kakšnih posebnih pripomočkov,
- vaje, ki potekajo pod posebnimi pogoji kot je v laboratoriju, delavnici, kabini za tolmačenje, ateljeju, itd. kjer se določena vaja zaradi potrebnih rekvizitov, preparatov in podobno odvijte zgolj enkrat v semestru ali študijskem letu.

Razmisliti je torej treba ali študent s tem, ko je zamudil nekaj vaj resnično ne pridobi vsega potrebnega praktičnega znanja ali kompetenc in ali lahko to **nadoknadi** s tem, da prebere laboratorijsko poročilo ali kaj podobnega oz. lahko podobne **kompetence pridobi tudi z izvajanjem katere druge vaje**.

Vredno je razmisliti tudi ali lahko to vajo izvede v **nadomestnem terminu**, v kolikor je to mogoče.

Prilagoditev praktičnih vaj

Pri prilagoditvah praktičnih vaj gre za podobne prilagoditve kot pri predavanjih:

- **Uporaba posebnih pripomočkov**, le da gre tukaj morda še za nekaj bolj specifičnih, kot so prilagojene merilne naprave v laboratoriju, možnost priključitve mikroskopa na računalniški monitor, kar je odvisno od specifične predmeta, vrste vaj in specifičnih potreb študenta.
- **Prisotnost pomočnika**, torej osebnega asistenta, tolmača za znakovni jezik ali pa da študent s posebnimi potrebami vajo izvaja v paru z drugim študentom, a pri tem oba aktivno sodelujeta.

Enake oziroma čim bolj podobne **prilagoditve** kot jih ima študent v študijskem procesu, naj bi imel tudi pri **opravljanju prakse ali kliničnih vaj**. Pri tem gre za več vrsti prilagoditev:

- **Časovne prilagoditve**
 - Da opravlja praktične ali klinične vaje v daljšem časovnem obdobju z zmanjšano dnevno prisotnostjo/obremenitvijo
 - Ne rabi opravljati nočnih izmen ali opravlja polovične nočne izmene
 - Da izvaja prakso v bolj umirjenem, strukturiranem okolju
- **Uporaba tehničnih in drugih pripomočkov** s katerimi si olajša delo
- **Prisotnost pomočnika**

Alternativne oblike posredovanja pisnih izdelkov

Naloge, ki od študentov zahtevajo esejsko odgovarjanje na vprašanja ali pa seminarske naloge, lahko predstavljajo velik izziv za študente, ki imajo težave s strukturiranjem vsebine in s pravilnim pisnim izražanjem.

Velikokrat njihovi pisni izdelki ne bodo v celoti odražali njihovega dejanskega znanja. Če bi lahko odgovarjali ustno ali pripravili pisno predstavitev v kakšni drugi obliki kot esej ali seminarska naloga, bi lahko bolje pokazali svoje znanje.

Navajamo nekaj primerov:

- Zvočni posnetek odgovorov,
- PowerPoint predstavitev,
- Akademski plakat,
- Podkast intervju itd.

Časovni roki

Prilagoditev se nanaša predvsem na podaljšan čas za oddajo določenih študijskih obveznosti, kot so seminarske ali projektne naloge, laboratorijska ali druga poročila izvedenih vaj in podobno. Prilagoditev je

podrobneje obrazložena v gradivu Obrazložitev prilagoditev pri preverjanju in ocenjevanju znanja.

Predstavitve, nastopi

Nekateri študenti imajo lahko izrazite težave pri predstavitev ali nastopih pred skupino. Lahko je to zaradi jezikovno-govornih težav ali težav povezanih z duševnim zdravjem.

Priporočljivo je, da takšen študent opravi nastop samo pred predavateljem ali v zelo majni skupini študentov, ki jim zaupa. V kolikor pa ne zmore niti tega, se poiščejo alternativne oblike, ki nadomestijo ustno predstavitev ali nastop.